

Dagvlinderfiche: de Kleine vos

Sylvain Cuvelier - VVE WG Dagvlinders

De tweede fiche van het jaar binnen het *Project Dagvlinders Durme- en Scheldegebied* gaat over een dagvlinder die een ongelooflijke comeback heeft gemaakt in 2013.

Het is een **middelgrote oranjebruine** vlinder waarvan de vleugels aan de rand mooi zijn afgewerkt met blauwe maanvlekjes. In tegenstelling met de veel zeldzamere Grote vos zijn er op de voorvleugel maar drie blokvormige zwarte vlekjes. De onderzijde is donker en biedt zeer **goede camouflage** om als vlinder tijdens de winter te overleven. De twee geslachten verschillen amper van uiterlijk en zijn moeilijk te onderscheiden.

Zoals andere Schoenlappers overwintert de Kleine vos als volwassen vlinder in beschutte, koele en donkere plaatsen. Het is niet ongebruikelijk om ze dan ook samen aan te treffen. Deze standvlinder kan winters met strenge vorst overleven en is steevast één van de eerst waargenomen dagvlinders die uit zijn winterslaap ontwaakt van zodra de eerste mooie lentedagen aanbreeken. Ze paren al vroeg in het voorjaar. De eitjes worden in groepjes afgezet op de onderzijde van de bladeren van **grote brandnetel**, de enige waardplant van de soort.

Overwinterende Kleine vos (L) en Dagpauwoog (R). © Jurgen Couckuyt

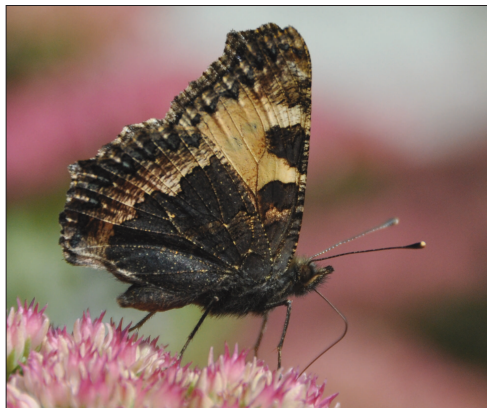
De Kleine vos kiest meestal voor waardplanten op een zonnige plaats. De jonge rupsen blijven samen in een **spinselnest** dat extra bescherming biedt. Het worden donkere, stekelige rupsen met gele dwarsstrepen op rug en zijde.

Na enkele weken verdere ontwikkeling in een **hangpop** komt de eerste generatie Kleine vossen in de vroege zomer uit. Die gaan nu direct over tot balts waarbij het mannetje bij een succesvolle benadering het wijfje met de voelsprietten betast.

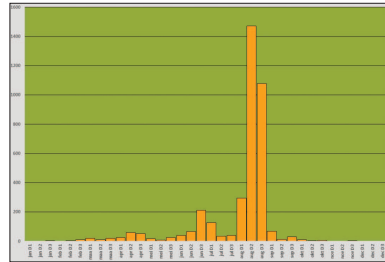
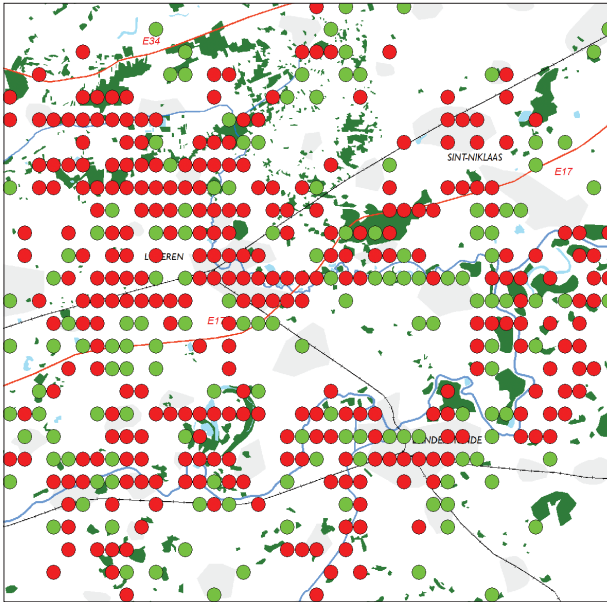
Bovenzijde Kleine vos.

© Ortwin Hoffmann

Onderzijde Kleine vos.

© Ortwin Hoffmann

GRAFIEK BOVEN

Fenologie van de Kleine vos (2004-2013).

© Project Dagvlinders Durme- en Scheldegebied

KAART LINKS

© Project Dagvlinders Durme- en Scheldegebied

Legende kaart:

Rode bol: waarneming Kleine vos (2004 - 2014)

Groene bol: nieuwe waarneming Kleine vos in 2014

Blauwe lijnen: Schelde, Durme, Dender & Moervaart

Groen: boscomplexen

Zwarte lijnen: spoorlijnen

Rode lijnen: E34 - E17

Lichtgrijs: stads- en dorpskernen

De daaropvolgende paring, die wel een hele nacht kan doorgaan, zorgt voor een tweede jaarlijkse generatie die deels nog zal overlappen in de latere zomerperiode. Sommige Kleine vossen van de late zomergeneratie gaan over tot overwintering en maken zo de cirkel rond.

De Kleine vos kan je in het projectgebied overal tegenkomen, deels door zijn **sterke neiging om te zwerven**, maar ook omdat die dagvlinder zich bijna overal thuis voelt als er maar brandnetels en nectarplanten voorkomen.

De vlinder kan heel talrijk zijn in tuinen op bloeiende vlinderstruiken of later op het jaar op Hemelsleutel en Herfstaster. Het aantal Kleine vossen kan van jaar tot jaar sterk variëren, afhankelijk van de weersomstandigheden. Maar ook **parasitisme** kan de aantallen sterk beïnvloeden. Na 2007 verdween de Kleine vos bijna volledig uit de streek, zónder een duidelijke verklaring. Gelukkig is het een mobiele soort met zwerversbloed en konden we hopen op een heropstanding, wat niet van alle dagvlindersoorten verwacht kan worden. Toch bouwden de aantallen zich vanaf 2009 (23), 2010 (48), 2011 (117) tot 2012 (160) maar langzaam op.

Begin maart 2013 kondigde zich binnen het projectgebied gunstig aan met in één decade al 19 getelde Kleine vossen, vermoedelijk allemaal overwinteraars. Maar daarna volgde de rampzalige slechte lente. In de tweede decade van april kwam een tweede hoopvol signaal

De jonge rupsen blijven samen in een spinselnest en hebben zo extra bescherming.
© Jurgen Couckuyt

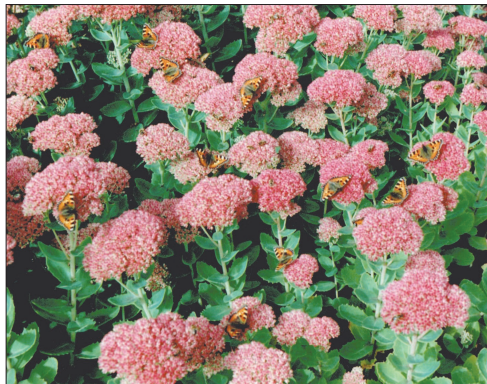
Volwassen rups van Kleine vos op een blad van grote brandnetel, hun enige waardplant.

© Kurt Jonckheere

met 52 getelde exemplaren; ook in de startende zomer waren er meer Kleine vossen van de eerste generatie (195). De tweede generatie Kleine vossen was spectaculair: midden augustus werden in één decade 1444 exemplaren geteld. De eerste drie maanden van 2014 bevestigden dat de Kleine vos weer goed aanwezig is en de soort dus **goed hersteld** is van de **onverklaarde inzinking**. Momenteel vliegt de eerste generatie en ook die is massaal aanwezig. We hopen dat jullie meetellen om zo de verdere heropstanding van de soort in beeld te kunnen brengen. Om het voorkomen van alle dagvlindersoorten in de eigen regio beter te leren kennen, herhalen we opnieuw de oproep: meld én alle observaties én alle stadia op www.waarnemingen.be en leg veel fotografisch vast. Zo werk je mee met het **dagvlinderproject** in het **Durme- en Scheldegebied**.

Schrijf je in op de **dagvlinderflash** bij filip.vandevelde@skynet.be en/of couckuyt.jurgen@telenet.be en wie weet komt jouw foto in de volgende editie.

Kleine vos in het najaar massaal op Hemelsleutel. © Ortwin Hoffmann

Soortenzoekdag Daknamse Meersen

Zaterdag 16 augustus

De soortenzoekdag heeft ook als doel om iedereen die met natuurstudie bezig is of bezig wil zijn eens samen te brengen. Ook niet-specialisten zijn dus zeer welkom. Het is voor hen een goede gelegenheid om eens kennis te maken met de verschillende werkgroepen en om met hen het reservaat in te trekken. Het centrale punt is Daknamdorp 89 B, Emiliani - De Teerling.

De start is om 13.30u. Er is ook een avondsessie voorzien (nachtvlinders,). Om 14.30 start er een natuurbelevingstocht voor kinderen. **Voor de laatste info:** zie www.wakona.be of contacteer Tom Neels via tomneels@telenet.be of 0485 61 80 35.